

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: *DUMINEC'A.*

<p>PREȚULU ABONAMENTULUL. Pentru Austró-Ungari'a : Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr. Pentru Romani'a si strainetate: Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.</p>	<p>PREȚULU INSERTIUNILORU: Pentru publicatiunile de trei ori ce contien cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl. v. a.</p>	<p>Correspondentiele sè se adreseze Redactiune „BISERIC'A si SCÓL'A.“ Ér banii de prenumeratiune la TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.</p>
--	--	--

Nr. 940 pres.

IOANU,

din indurarea lui Dumnedieu episcopu diecesanu alu Aradului, Oradii-mari, Ienopolei si alu Halmagiului, pre-cum si alu partiloru adnesate din Banatulu-Temisianu.

Iubitului cleru si poporu eparchialu: dar si mila dela Dumnedieu Tatalu si Domnulu nostru Isus Christos.

Fiind-cà la Duminec'a Tomei din a. c. espira si alu sieselea period din viéti'a nóstra sinodala, si cu elu incéta si mandatul deputatilor sinodali, alesi la 1885 si chiar si in decursul timpului, urméza acum a-se face alegeri nóue de deputati la sinodul nostru eparchial, pe alu sieptelea period de trei ani, 1888 1889 si 1890.

Cand dara cu provocare la §§-ii 89 si 90 din Stat. org. convocâm Sinodul ordinariu al eparchiei nóstre aradane, la locul resiedintiei nóstre in Arad, pe Duminec'a Tomei adeca pe diu'a de 1/13. Maiu a. c. totodata in contielegere cu ambele nóstre Consistorii din Arad si Oradea-mare, referitoriu la efeptuirea alegerii membrilor sinodali pe noul period susespus, dispunem urmatórele:

I. Eparchi'a aradana, conf. §-lui 91 Stat. org. remane impartita dupa praes'a de mai nainte in 20 cercuri electorali, dintre cari pe partile arado-banatiche cad 14, ér pe partile bihorene 6 cercuri, avend fiecare cerc a-si alege câte trei deputati, unul din cler si doi din mireni (§-i 87 si din stat. org.)

II. Referitoriu la impartirea comunelor in cercuri, pentru pãrtile arado-banatiche, remane in vigóre impartirea folosita la alegerea ultima de deputati congresuali, comunicata de aici sub 3/15. Noemvre 1887; Nr. 3390, — in pãrtile bihorene fiecare protopopiat de astadi formand câte un cerc electorale de sine statatoriu, urméza de sine, cà pentru acestea pãrti fiecare comuna apartiene acelu cerc electoral, la care apartiene si cu protopopiatul, ér numele comisarisilor consistoriali denumiti conform §-lui 91 din

stat. org. se vede in dosulu acestui Pastorale sub A) intrun'a cu cercurile electorale si cu locurile centrale de alegere si respective de scrutiniiu.

III. *Terminulu pentru alegerea deputatilor din cler s'a satorit:*

a) pentru districtul Consistoriului aradan pe **Marti in 22. Martie (3. Aprile)** óra 10 inainte de médiadi,

b) pentru consistoriul din Orade pe **Luni 11/23. Aprile** ór'a 10 nainte de médiadi

IV. Publicarea alegerii deputatilor sinodali mireni trebue se-o faca *conducatorii oficielor parochiali* cu 8 dile mai nainte de alegere (§ 9 din stat. org.) dar nesmintitu pana in Duminec'a din 27. Martiu (9. Aprile a. c.)

V. Sinódele parochiali pentru alegerea deputatilor mireni in tóta eparchi'a au sè se tiena in *Duminec'a a trei'a séu a patr'a din post*, ér

VI. Scrutiniul alegerilor deputatilor mireni s'a satorit:

a) pentru districtul Consistoriului din Arad, pe 10/22. Aprile, ce cade in Duminec'a a cincea din post,

b) pentru districtul Consistoriului oradan pe Luni in 11/23. Aprile a. c. (adeca intr'o di cu alegerea deputatilor clericali pentru acel district) tot la 10 óre nainte de médiadi. Si pentru-cà alegerile sè sè póta efeptui cât mai corect, mai indigitam urmatórele:

VII. Cu privire la alegerea deputatilor din cler.

a) Despre diu'a de alegere preotimea se informéza din fói'a oficiala, si din pastorala acést'a, pre care unde sunt mai multi preoti in parochia, conducatoriu oficiului parochial este indatorat a o comunicá cu toti pentrucá:

b) Drept de alegere au toti preotii si diaconii gr. or. romani din respectivul cerc, ori sunt in functiune ori sunt in deficientia (§. 8. din Reg.) si astfel,

c) Pentru a compune colegiul electoral se recere presinti'a a cel puțin 1/3 din alegatori (§ 7 din Reg.)

d) Absentarea numai în două cazuri este justificabilă și adecvată; morb dovedit, și funcțiuni indispensabile în ziua de alegere.

e) Aclamațiune nu este permisă

f) În celelalte observându-se termenele desub III, dispuneriile din §. 9—14 din Regulament și cele de sub § p. IX. din această Pastorală, după prevederea alesului cu credențial, Protocolul luat în colegiul electoral, să se asternă Consistoriului cel mult în decurs de 5 zile dela alegere.

VIII. Referitoriu la alegerea deputatilor mireni.

Dupăce termenele pentru publicare și alegere în sinódele parochiale sunt normate în punctele IV. V., — astfel cu privire la însuși actul alegerii, — pentru înlesnirea caruia trimitem sub ./ B), un exemplariu de protocol pentru fiecare sinod electoral — atragem atențiunea biroului electoral la următoarele:

1. Sinódele electorale se constituiesc sub conducerea preotimei parochiale, și presiedinti ad hoc se pot alege și dintre preoti,

2. Alegerea este publică, dar la cererea a 20 alegatori îndreptătiți pôte fi și secretă cu ședule.

3. Alegatorii din comunele filiale, votédia în comunele matre, ér preotimea nu votéza la asemenea sinóde,

4. Aclamațiunea nu este permisă,

5. În protocol să se inducă apriat și corect: locul și ziua, óra începerii și terminării votării.

6. Numele candidatului, pre care votéza alegătorii să se scrie întreg și corect, căci semnele dtto și „ „ nu sunt permise, și voturile induse la astfel de semne nu se vor considerá.

7. Votarea începută să se continue pre cât timp se însinuá alegătorii îndreptătiți, ér după ce a votisat cei presinti să se mai aștepte $\frac{1}{2}$ óra, pentru a se poté presentá și alți alegători îndreptătiți, și dacă în interval de $\frac{1}{2}$ óra, nu se mai presinta nici un alegătoriu, se încheie votarea anuminduse la protocol óra încheierii; apoi după încheierea votării și după șumisarea voturilor enunțianduse rezultatulu, protocolul să se subscrie de presiedinte, barbatii de încredere și de notariu, ér dacă barbatii de încredere, séu macar și numai unul din ei n'ar ști scrie, numele lor lu-pôte scrie și notariul, dar această împrejurare trebuie vedita prin aceea că: să se șpuna apriat la protocol, cine a scris pre cei nesciutori de scrisóre.

8. Protocolul astfel încheiat (la cas de votisare secretă împreună cu aclosele lui) să se puna sub couvertă, și couvert'a să se sigileze cu două sigile și anume: cu sigilul oficiului parochial, și cu sigilul presiedintelui séu a vreunui barbat de încredere; ér dacă nici unul nici altul dintre acestia n'ar avé sigil, să se sigileze în două locuri cu sigilul oficiului

parochial și astfel sigilat cu două sigile, și adresat concernintelui comisariu consistorial, (pe adresa să se puna și aceea că: dela care sinod?) să se predee unuia dintre barbatii de încredere cu însărcinarea, că pe ziua de scrutiniu statorit în punctul VI la óra 10 înainte de médiadi, se-l presinte comisariului consistorial în locul central al scrutiniului. Déca acest membru ar fi împedecat, este detorinti'a oficiului parochial a îngrijí, că protocolul se-l duca la scrutiniu celalalt barbat de încredere.

IX. Relativ la scrutinare să se observe următoarele:

a) În 10/22. Aprile a. c. la 10 óre înainte de amédiadi barbatii de încredere ai sinódelor parochiale din districtul consistoriului aradan, ér

în 11/23. Aprilie éra la 10 óre înainte de médiadi barbatii de încredere ai sinódelor parochiale, din districtul Consistoriului oradan, trebuie să se presinte la locul central al cercului anumitu în conspectul A) și anume în localitatea desemnată prin comisariul consistorial, sub presiedintia caruia apoi se vor constitui în colegiu de scrutiniu, alegendu-si din șinulu lor un notariu pentru ducerea protocolului. Déca dintre barbatii de încredere nu s'ar poté alege notariu capace pentru ducerea protocolului, colegiul este îndreptătit a alege notariu și pre alt individ afara de colegiu.

b) Despre actul scrutinariei, care trebuie să se continue neîntrerupt, și să se termine în aceeași zi, e a se luá protocol, în care să se inducă: locul, ziua și cercul electoral unde s'a ținut scrutiniul cu espunerea precisă a órei la care s'a început, apoi la scrutinare se urméza astfeliu, că: comisariul consistorial, în presinti'a barbatilor de încredere, fara a rupe sigilele de pe couverte, va desfăce pe rend tóte protocélele electorale, le va cetí cu voce nalta și va îngrijí, că voturile din acele protocéle să se inducă în protocolulu colegiului de scrutiniu, după ordinea comunelor din care se forméza cercul electoral (statutul org. §. 91 h.)

γ) Colegiul de scrutiniu nu este competenté nici îndreptătit a modicá, a șterge ori adauge ceva în protocélele de alegere a le singuraticilor sinóde electorale, precum nici a esaminá și a delibérá asupra protocélelor defectuóse, și astfel acelea protocéle, cari n'ar corespunde § 91 lit. g. din stat. org. adecvă n'ar fi subscribe, și sigilate cum se recere, ori ar avé alte defecte, precum și cele presentate mai tardiu ori eventual trimise numai cu post'a, nu le va luá în consideratiune, ci simplu le va adnessá la protocol, anumind cauzele pentru cari nu s'a poté considerá.

δ) Dacă după desfăcerea și inducerea tuturor protocélelor de alegere presentate, se constata că ar mai fi parochii, dela cari nu s'a presentat barbatii de încredere cu protocélele, comisariul consistorial împreună cu colegiul va mai așteptá o óra, și déca în acel interval se vor constată că s'a presentat pro-

tocólele din tóte parochiile, ori ca nici dupa asteptare de o óra nu s'a mai prezentat dela comunele restante protocólele asteptate, se va incheiá scrutiniul, anumindu-se ór'a incheierii; dupa aceea se vor numerá voturile, pe bas'a protocolului de scrutiniu, si acei doi individi, cari dupa computarea tuturor voturilor se va constatá, ca a intrunit celea mai multe voturi, numai decát se vor proclamá de deputati alesi din partea cercului respectiv, si ca atare se vor provedé cu credintional. La cas inse, cand dóra doi séu mai multi vor fi avend majoritate in asemenea numer; intre densii va decide sórtea esecutata indata in facti'a locului (st. org. §. 91. h.)

e) Protocolul colegiului de scrutiniu si credentionalele alesilor deputati se vor subscrie de comisariul consistorial de notariul colegiului si de toti ceialalti membri, adeca de barbati de incredere ai sínódelor parochiale; apoi credentionalul se va predá. ori se va tramite pe cale segura la manile alesilor deputati; ér protocolul colegiului de scrutiniu, impreuna cu tóte actele electorale adeca cu protocólele singuraticelor sínóde electorali, si couvertele lor. — Comisariul consistorial lu-va substerne Consistoriului negresit pana in 15/27. Aprilie a. c. (stat. organic §. h. k.)

§) La cas, cand vreun comisariu consistorial pretiiese ori mirén ar fi impedeat in ori ce mod, cât se nu póta plini misiunea de comisariu: acél'a va face numai de cât aretare la consistoriu pentru alta provisiune; daca inse pana la alegere, respective pana la scrutiniu nu va fi urmat denumirea altui comisariu, séu dóra impedearea comisariului denumit se va aretá numai chiar in diu'a séu sub actul alegerii, respective a scrutiniului: in astfel de cas alegetorii respective membrii colegiului de scrutiniu sunt autorisati a-si alege un locuteninte al comisariului consistorial, care apoi va indeplini tóte agendele comisariului (statutul org. §. 91. c. k.)

X. Oficiile protopresviterale si parochiale sunt responsabile pentru comunicarea timpuria si efeptuirea corecta a celor aici dispuse (§. 3. din regulament), ér comisarii consistoriali sunt poffiti, a si implini misiunea lor in sensul celor indegetate mai sus.

Aducend acestea la cunoscinti'a iubitului nostru cler si popor sfatuim pre toti, ca la eserciarea acestui drept, al alegerii deputatilor sinodului eparchial se fie condusi de simtieminte adeverat crescinesci, alegend de deputati sinodali numai barbati devotati causerlor nóstre bisericesci, barbati zelosi si apti de a concurge cu sfatul si intieptiunea lor, la regularea, consolidarea si prosperarea trebilor bisericeii nóstre nationale.

Dupa cari inpartasindu-ve binecuventarea archiereasca am remas

A r a d, 4/16. Martie 1888.

Al Vostru

de binevoitoriu :

Ioanu Metianu, m. p.
Episcopulu Aradului.

In cestiunea

reuniunei femeiloru romane din Arad si provincia.

Este unu lucru betranu, ca omulu dispusu a-se laudá pre sene, si carele voiesce a-se afirmá pre sene impenandu-se cu laude proprii si calumniandu pre altii — de regula nu-si póte implini acésta pofta intre ómeni, cari-lu cunoscú; ci trebuie se alerge preste hotare, cá se-se laude inaintea ómeniloru, cari nu-lu cunoscú, ca dóra, dóra va aflá undev'a credientu.

Astfeliu o facura si domnii de aici din Arad, cari s'au luptatu cu atát'a bataia de vorbe pentru desconfessionalisarea unui institutu romanescu de invetiamentu.

Dupa ce s'au convinsu, ca vorbele lor pre aici pre la noi, nu mai facu parale, au trecut graniti'a tierii, si „unu aradanu“ au publicatu in afacerea reuniunei femeiloru romane din Arad si provincia o corespondentia in „Romanulu“ din Bucuresti.

Cuprinsulu acestei corespondentie este totu castifulu celu vechiu de clevetiri si neadeveruri, ce se publica acum de ani intregi in „Tribun'a.“ Si dupa ce neadeverulu si clevetirea totu neadeveru si totu clevetire remane in orice haina o vei imbracá; nu ne vom ocupá nici de cuprinsulu acestei corespondentie.

Vom aminti numai ceea ce onoratulu publicu de siguru si-póte inchipui, ca si in acésta corespondentia neadeverurile si calumniile sunt indreptate in prim'a linia contra Pré Santiei Sale, parintelui Episcopu actualu alu Aradului.

Nu ne mirámu, si nu ne surprinde intru nimic acést'a, dupace faptu netagaduitu este, ca in istori'a popóreloru faptele se repetiescu, si ca toti ómenii, cari au facutu câte unu bine in acésta lume, cartiti si calumnati au fost de cei ce nu le place se véda binele.

Aristide a fost osanditu numai pentruca a fost dreptu. Socrate a trebuitu se bea veninu numai pentruca a uritu minciun'a, si a propoveduitu adevrulu; ér Iuliu Cesar a trebuitu se primésca mórtea chiar din pumnalulu fiului seu, numai pentruca ridicase Rom'a.

Dar se nu mergemu asia departe; ci se remanem aici la noi acasa, si vom aflá, ca :

Marele Andreiu Siagun'a este astadi prémariu de toti cei buni pentru faptele sale; dar pana a fost in viétia calumniatu si batjocoritu a fost de multimea lepetitoriloru; Emanoil Gojdu a fost unu romanu de o rara inima, dar cine a fost mai multu batjocoritu si timbratu de „renegatu si tradatoriu,“ decát Gojdu, a carui amintire biserica si natiunea o va serbá totu cu mai multa pietate !

Fericitulu Andreiu Mocsonyi a fost unu omu de o rara minte si cu o iubire fara de margini facia de poporulu romanu; dar lepetitorii lepetitu-l'au si ca-

lumniatu-l'au prin jurnale, tocma asia precum o facu acést'a si lepetitorii „jurnalisticiei moderne“ de astadi.

Veteranulu publicistu Georgiu Baritiu, este unu barbatu cu celu mai frumosu trecutu, la care se póte inaltia unu muritoriu; dar nici acestu barbatu de merite nu s'a potutu se nu fia greu vatamatu la betranetiele sale de ómenii „Tribunei.“

Dar „ap'a trece petrile remanu.“

Si cei atât de multu batjocoriti si calumniati o-dinióra, numai pentruca si-au facutu detorinti'a, numai pentruca au servitu cu credintia neamului loru, in butulu tuturoru calumneloru, mari au fost, pana cand au fost in viétia, si mai mari au devenitu dupa mórte, pentruca acést'a le-a fost dat'a, pentru acést'a au fost nascuti si crescuti.

Mai sunt si astadi colectiuni din scrierile, in cari se lepetea atât de multu contra fericitiloru: Siagun'a, Gojdu si Andreiu Mocsonyi. Ce mai platescu inse lepetirile de atunci in faci'a fapteloru de astadi remase dupa densii?

Sunt acele lepetiri o icóna trista a lumii de atunci tocma asia: precum lepetirile de acum trista icóna sunt despre lumea de astadi.

Georgiu Baritiu totu Georgiu Baritiu remane cu tóte vorbele „jurnalisticiei moderne,“ precum o numesce densulu.

Totu astfeliu sunt si remanu toti cei ce lucréza, si servescu cu credintia neamului loru.

Vorbele se trecu, dar faptele remanu.

Intr'aceea cetindu cinev'a sumedeni'a de calumnii, scrise de aici din Aradu si publicate in corespondenti'a din „Romanulu,“ nu se póte, cá se nu se intrebe, ca de ce óre le-au publicatu acele calumnii dnii de aici chiar in „Romanulu“ din Bucuresci inaintea unui publicu, care nu cunósce nici imprejurările, nici ómenii de aici?

Si-are de siguru si acést'a motivele sale; si a-nume ca pentru dnii, cari scriu acele calumnii, reuniunea si scopulu ei, precum si intréga biseric'a pentru densii numai are nici unu interesu, si scopulu principalu alu densiloru de asta data fiend numai calumni'a, numai inaintea unui publicu necunosctoriu de ómeni si imprejurări se póte calumnia.

Dar avé-vor vre odata si acestea unu sfersitu; ér sfersitul nu póte fi altulu, decât celu exprimat in faptululu, ca mintiun'a si calumni'a urita este de ómeni si urgisita este de Dumnezeu.

* * *

Partea leului in cele scrise in „Tribun'a“ si acum mai pre urma in „Romanulu“ in afacerea reuniunii este inventiunea, ca „suplementulu la statutele reuniunii a cadiutu.“

Nimicu mai neadeveratu, decât acést'a.

Suplementulu la statute n'a „cadiutu,“ pentruca nu póte se „cada;“ — dupa ce inarticulatu este prin statutele reuniunii in §-lu 2, cá: „scopulu reuniunii

este crearea unui fondu, din cáre se va infintia cu timpul in Arad unu institutu romanescu confessionalu greco-orientalu; si dupa ce prin §-ii 4 si 5 din statute inarticulatu este, cá: „Suprem'a inspectiune ce compete statului se va eserciá asupra institutulu reuniunii in sensulu legiloru tierii referitórie la instructiune si alu „statutulu organicu ce norméza autonomi'a bisericeii romane greco-orientale,“ precum si ca: „Reuniunea si institutulu ce se va infintia vor stá sub inaltulu patronatu alu Episcopulu romanu greco-orientalu din eparchi'a Aradului.“

Suplementulu la statute votatu de consistoriulu si sinodulu eparchialu aradannu nu contine nimicu alt'a, decât aplicarea dispusetiuniloru statutulu organicu conform si dupa tenórea §§-loru citati din statutele reuniunii cu privire la punerea in practica a „inspectoratulu si patronatulu,“ si pentru realisarea scopulu reuniunii.

Apoi sciutu si cunoscutu este tuturoru, ca in statutulu organicu noi vedemu depusu viitoriulu bisericeii si alu neamului romanescu din aceste párti. Si suplementulu la statute fiend intru tóte conform dispusetiuniloru statutulu organicu n'a potutu, si nu póte se „cada,“ pana cand biseric'a este biseric'a. Fara scirea si invoirea confessiunii concerninte inca nu s'a infintiatu si nu se va infintia nici odata „scóla confessionalu,“ pentruca atunci confessiunea incéta de a fi confessiune; ér biseric'a lui Christos, carei'a apartiene si confessiunea nóstra, „vecinica“ este.

N'a „cadiutu“ suplementulu, si nu va poté „cadé“ nici odata, pentrucá reuniunea insasi a venitu si a cerutu „inspectoratulu si patronatulu“ bisericeii; ér biseric'a si-are legile ei si in specialu statutulu ei organicu, si dupa-ce in statutele reuniunii inarticulata este dorinti'a acestei'a: cá „inspectoratulu si patronatulu reuniunii se-se eserceze prin biseric'a, este naturalu, ca in esercitiulu acestui „inspectoratu si patronatu“ bisericeii nu póte procede altcum, decâtu conform legiloru ei in vigóre si in specialu conform „statutulu organicu.“

Astfeliu fiend lucrulu se póte intrebá omulu ne-preocupatu, ca spre ce scopu s'a cheltuitu atât'a amar de vorbe, si s'a scrisu atât'a minciuna si calumnia? Pentru ce?

Pentrucá nu se potea altcum. Asia sunt aici in Aradu unii ómeni „vorbareti,“ si ca se nu ni-se dica, ca esagerámu, vom citá urmatoriulu esemplu: Mai anu adeca intr'o conferintia botezata literaria a cetitu unu dnu de aici, din Arad o poesia si pentru acésta cetania sub titlulu „d'ale Aradaniloru“ s'a discutatu si polemizatu in „Tribun'a“ aprópe o jumetate de anu. Daca dara pentru cetani'a unui „insira-te margarite“ s'a polemizatu o jumetate de anu, de ce óre se nu se scrie cu anii in afacerea reuniunii. Apoi mai este cev'a. Multi ómeni voiescu se faca si ei câte cev'a.

si daca nu le succede, se póta face si densii câte cev'a, si-cérca noroculu celu putienu vatemandu si calumniandu pre altii.

Este cev'a mai comóda si dóra pentru multi si mai placuta acést'a lucrare.

Si atât din corespondentiele cele multe din „Tribun'a“ cât si din cea din „Romanulu“ numai acést'a reiese: se calumniéza ómeni, ale caroru fapte se vedu, pentru cá se-se inaltie barem unulu dintre cei cu vorbele si calumniile.

Lucru de gustu póteca va fi mai pre urma si acésta meritósa procedere. Si daca este se fia asia, apoi se fia!

Dar cá se fia odata lumina in afacerea cu suplementulu la statutele reuniunei, repetimu celoru ce voru se scie, ca „suplementulu n'a cadiutu,“ si n'a cadiutu pentru aceea, pentruca damele romane tienu la biserica si tienu la acelu suplementu. Au aflatu inse damele romane intrunite in adunarea generala ca dnii Mircea Vasiliu Stanescu si Nicolau Oncu, au mersu la magistratulu orasiului Arad, si sub cuventu, ca suplementulu la statutele reuniunei votatu de consistoriulu si sinodulu eparchialu aradan ar contiené dispusetiuni contrarie statuteloru, si respective acelu suplementu ar involvá modificarea statuteloru — au cerutu ingerinti'a puterii publice in o afacere a partienetória autonomiei bisericeei greco-orientale romane.

N'au voitu adeca damele romane se espuna autonomi'a bisericeei greco-orientale romane ingerintiei puterii publice; si deci s'au constituitu numai pre bas'a statuteloru aprobate de inaltulu guvern, dar cu ocaziunea alegerii damele romane spre a dovedí lumii, ca densele adoptéza suplementulu, au alesu in comitetulu reuniunei pre toti acei membri din comitetulu provisoriu, cari sustienu suplementulu, si au lasatu afara din comitetu pre toti acei membri cari au combatutu acelu suplementu; si totu de odata au decisu, cá asupra suplementului la statute, prin carele se norméza reportulu dintre reuniune si biserica sè se pronuncie cu alta ocaziune.

Acést'a este adeverat'a istoria a suplementului la statutele reuniunei.

Ca ce va fi insemnatu actulu numitiloru doi domni indreptatu catra magistratulu orasienescu, precum si cererea adresata de densii telegrafice totu spre scopulu aretatu si catra inaltulu Ministeriu regiu ungaru, nu voimu a-ne pronuntiá de asta data; lasámu inse aci se urmeze judecat'a pré nimerita, enunciata asupra acestui „regretabilu faptu“ de „Fóia diecesana“ din Caransebesiu.

Numit'a fóia in nrulu seu din 6/18. Martie a. c. scrie urmatórele:

„*Fatia cu acésta fapta necualificabila nevoiti suntem a esclamá si noi: Perirea ta din tine Israile! Óre nu intielegeti nici in óra a unspre-*

diecea, ca singur'a nóstra basa mai sigura, ce ne-a remasu, este biserica si confesionalitatea institutelora nóstre de invetiamentu? Se aveti puteri chiar de giganti nu veti puté impedecá, ca in institutele de invetiamentu, scóse de sub inspectiunea si control'a bisericeei, se nu se validezeze tendintiele moderne ale nimicirei elementului nostru. Si óre binevoitori ai bisericeei sunt acei'a, cari pentru de a satisface ambitiunei loru vane, striga si chéma intr'ajutoriu politia si in cauzele bisericesci. Ferescene, Dómne! de astfelu de amici, càci de i-nimici scim noi insine se ne ferim.“

Literatur'a poporala si invetiatorii.

In timpulu din urma s'au facut pe terenulu literaturiei nóstre poporale multe si intinse lucrári, dintre care inse cele mai multe nu au decát o valóre individuala si numai fórté putiene au pentru literatur'a romana insemnatatea, pe care o are colectiunea de poesii poporale a dlui Alecsandri, Povestile dlui Creang'a si ale lui Ispirescu, Descantecele dlui Marian s. a. Si va trebui ca acésta lucrare abea inceputa sè se continue cu o mai mare sirguintia si de buna séma cu mai multa pricepere.

Literatur'a poporala este menita se aiba asupr'a intregii nóstre desvoltári culturale si literare cea mai hotaritóre influintia; ea este isvorulu, dela care trebuie se pornésca toti acei'a, cari voescu se iee parte la lucrarea de desvoltare a poporului romanu. Fara se cunósca cinev'a productele literaturiei nóstre poporale nu va puté cunósce firea si geniulu poporului romanesc, nu va puté vorbí si scrie o limba adeveratu romanésca si fara se fi facutu studie serióse asupr'a acelei literaturi nime nu va puté deveni scrietoriu nationalu.

Dar cu acestea de astadata nu ne vom ocupá; ceea ce acum ne intereséza este de a aretá insemnatatea, ce o are cunoscintia literaturiei poporale pentru invetiatorii dela scólele nóstre rurale.

Este invederatu, ca copilulu tieranului romanu, cand intra in scóla nu aduce cu sine decát firea etnica a neamului seu, implantata intrensulu prin nasceru si intarita prin convietiuirea cu parintii si vecinii sei in anii inainte de scóla. Invetiatoriulu trebuie se cunósca firea copilului, cand primesce in mani acelu materialu brutu, din care trebuie se faca unu omu si cetatiénu folositoriu omenirei, patriei si neamului seu. Numai daca instructiunea va merge in directiune paralela cu insusirile etnice ale poporului se póte ajunge unu resultatu mare si durabilu. Ér firea poporului nostru este atât de puternica si atât de conservativa, incát ar fi o mare imprudentia a se opune desvoltarii ei, — ceea ce de altmintrelea cu intentiune nu o face nimenea, dar nici nu este iertatu se o faca.

Tóte acestea sunt nisce lucruri, asupr'a caror'a trebue se fie chiarificati atât invetiatorii singuratici, cât si corporatiunile dloru, in care se facu planurile comune de procedere.

Cum inse póte invetiatoriulu cunósce firea poporul romanu?

De buna séma mai usior din literatur'a populara. In productele literaturii populare este depusa comór'a gandirii libere a poporului, neinfluintiata de nimenea, decât de mersulu vremiloru, de evolutiunea firésca, prin care au trecut si de evenimente, care au facutu se bata tóte inimile romanesci de pre pamentu. La noi inse acele producte pretiósse nu sunt adunate pana acum'a in volume, ci ele se pastréza in gur'a poporului cu scumpetate cá o comóra sfanta si pretiósá.

Daca voim deci se le cunóssem, trebue se le cautám le isvorulu loru: la poporu.

Si cine óre traesce in atingere atât de directa cu poporul cá invetiatorii nostri dela tíera?

Si care volum, seau invetiatu din lume póte se ne spuna cu atât'a farmecu povestile pline de fantasii maretie, snóvele siegalnice si proverbele intiepte cá tieranulu romanu in simplitatea s'a naturala, in limb'a s'a verde si dulce si cu umorulu seu plinu de spiritu? Cine óre póte se impresioneze atât de puternicu cá flacaii, cari mergendu cu carulu sér'a pe luna, seau fetele, care intornandu-se cu cofitiele pline dela isvorulu din dealu canta doin'a cea de jale, doin'a cea fermecatóre, care resuna in tacerea noptii cá suspinulu Geniului nationalu deprimatu de suferintiele vécuriloru. Si cum éراسi putem intielege mai bine veselí'a horeloru si strigaturiloru decât audindu-le din gur'a chiar a autoriloru loru?

Daca cunósce cinev'a multe din aceste opere pretiósse, daca s'au ocupatu numai putien cu studiarea loru, va cunósce de buna seama firea poporului romanu, i-si va insusi o limba corecta si curata, i-si va insusi in mare parte chiar felulu de a gandi alu tieranului romanu. Si atunci se va convinge, ca nu este prostie a stimá si sustiené obiceiurile si credintiele poporului, dupa cum ne place multor'a dintre noi a o crede astadi.

Cát de importantu este, cá invetiatorii se nu se deosebésca multu de poporu, se póte vedé mai eclatantu din imprejurarea, ca in Romani'a s'au introdusu pentru invetiatorii rurali, chiar portulu tieranescu, pentru-cá nici form'a esterióra se nu faca deosebire intre poporu si dascalulu seu. Si nu se póte condamnă din destulu faptulu, ca unii invetiatori i-si dau unu aeru boerescu, si intimpina cu unu dispretiu suveranu pe bietulu tieranu.

Este inse invederatu, ca daca invetiatoriulu are iubirea si increderea tinerimei si parintiloru ei, progresulu ce-lu va puté face in scóla va fi neasemenatu mai mare, decât daca poporul vede in invetiatoriu pe unu strainu, care nu-lu cunósce, nu-lu intielege

si nu are cuvenita durere de inima pentru necazurile sale . . .

In chipulu acest'a invetiatorii i-si vor castigá o pregatire, care scól'a nu li-o póte dá, si i-si vor creá in poporu o positie, care le va usiurá in mare mersu implinirea conscientiósá a grelei, dar frumosei loru chiemári.

Pe langa scést'a invetiatorii nostri vor mai face unu castigu totu atât de mare si insemnatu. — In cetulu cu incetulu vor delaturá adeca nenorocitulu principiu, ce s'au introdusu in clas'a nóstra inteligenta, de a se departá in vorbire si scriere de limb'a romanésca si a folosí pe langa o fraseologie straina in loculu cuvintelor neasie romanesci cuvinte latine, grecesci sau chiar sauscrite, pe care neintielegendu-le pré de multe ori le intrebuintiéza in intielesu falsu.

Pentru-ce se nu vorbim noi limb'a poporului, cand dlu Odobescu dice, ca ar dá ani intregi din viétí'a s'a, cá se póta serie limb'a romana asia cum tieranulu o vorbesce, ér dlu Hajdeu sustiene, ca celu mai invetiatu Romanu va fi acel'a, care in scrierile sale se va apropiá mai multu de limb'a poporului?

Si pentru-ce se nu iee de modelu domnii invetiatori pe distinsii nostri scriitori populari, cari cei mai multi sunt invetiatori, preoti si in genere ómeni, cari traescu in poporu, precum sunt: Creang'a, Ispirescu, Marian, Gr. Sima s. a.?

De multa vreme ne sbuciumám, se introducem in desvoltarea nóstra culturala si literara cuvenita uniformitate; lucrările nóstre vor remané inse zadarnice pana atunci, pana cand nu vom lucrá toti câti scim purtá pén'a, fara deosebire de sciintia, dupa acelaasi principiu, si vom avé acelesi convingeri. Inzadar se caznescu eruditii nostri, se arate directi'a nóstra de inaintare daca acei'a, cari vinu in nemijlocita atingere cu poporul nu aplica, sau aplica falsu teoriile loru erudite. Invetiatorii forméza capilarele circulatiunei sangelui intr'unu organismu cu viétia, care au menirea se predee nutrementulu distribuitu de inima tutaroru organeloru, chiar si celoru mai departate de centru si éراسi ele au se duca sangele despoiatu de puteri nutritóre la centru spre oxidatiune.

Se implinésca invetiatorii nostri acésta marétia si nobila chiemare, si natiunea le va fi recunoscatóre.

I. T. Mer'a.

Epistolele parochului betranu.

IV.

Iubite Nepóte! Aduci-ti aminte de o scrisóre a mea de asta-iérna, in carea am disu, cá in graba n'ó se fia bataia, pentrucá e prea frigu: acuma dicu, cá am intratu in primavéra, va se vina vér'a — si éراسi va fi prea caldu, si deci in tóta ciud'a dvóstre, cari scrieti prin gazete, cá in curendu va se fia bataia grozava, in curendu nu va fi.

Redactorii si gazetarii nu sciu voi'a lui Ddieu, dar nici macar a imperatorilor, deci nu ne spariemu de alarmarile lor; trebuie inse se ne tememu de voi'a lui Ddieu, carele nu face alegere nici macaru in imperati precum vedemu că chiamă la sine pre betranulu imperatu alu burcusiului, in loculu carui'a urmă pe scaunulu imperatescu unu fiu alu lui greu bolnavu; se ne tememu de Ddieu, carele ne-a cercetatu cu versarile de ape prin cari s'au nimicitu multe si multe semenaturi si s'au ruinatu multe si multe casi ale ómeniloru. — Semnele si minunele aceste numai noi betranii le intielegemu, dvóstre cei tineri diciteti, că astadi nu mai sunt minuni, ci că tóte intemplantile sunt lucruri firesci, pre cari dvóstre le sciti tálcul cu mintea omenésca.

Din partea mea poteti fi linisciti, că eu nu me voiu incaierá cu nime pentru credinti'a lui, dar totusi mi-vine se intrebú, că cum de n'a isbucnitú resbelulu, cand tóte gazetele au bucinatu asta-iérna, că numai o di dóne ne despartu de elu? si că cum de n'a muritu fiulu imperatorulu burcusiului, cand tóte foile au prorocitu, că viéti'a lui va incetá preste cátév'a dile? — Firesce voi'a lui Ddieu nu ne vine in minte, cand e vorb'a despre aceea, că se ne falimu cu mintea nóstra cea marginita.

Vedi Iubite Nepóte! astfeliu de cugetári me napadescu pre mine astadi, cand cu ajutoriulu lui Dumnedieu am intratu in santulu postu, si cand cá duhovnicu stau in fruntea poporeniloru mei. Asiu dori ca si parintele Terentiu se nu cugete tot numai la stol'a ce au potutu capetá preotii, cari au prohoditu pre Wilhelm; ci se scóta invetiaturi pentru poporeni seii că adeca suntemu muritori si supusi bóleloru, si că in tóta clip'a potemu fi cercetati de mani'a lui Ddieu, deci se ne apropiamu cu anima infranta si smerita de Densulu mai vertosu acum la sant'a marturisire, că nu scimu diu'a si césulu cand si asupra nóstra potú se vina intemplari grele.

Scrisórea acést'a asia credu, că ti se va imparé a fi prea de postu, deci cá se-ti scriu cev'a si dupa stichiele lunei acesteia, — se ne rentórcemu érasí la bataia. — Apoi dá! déca nu se batu imperatii, se cade se ne batemu noi romanii intre olalta. Au radicatú spre pild'a Sibienii o scóla frumósa de fete, haid se o inchidemu noi romanii, pentrucă e romanésca si fara caracteru confesionalu. Femeile romane din comitatulu Aradului voiescu a radicá o scóla de fete confesionala si nainte d'a o deschide, se punemu lacatu pe usile ei pentru-că cheile ei nu se dau in manele coloru 4 (di patru din trei sute) femei unite. — In Sibiiu s'a incinsu batai'a pentrucă scól'a e neconfesionala, in Aradu, pentrucă e confesionala. Apoi trebuie bataia (dela Ddieu) mai mare de cât acést'a! Eu, ce e dreptu — n'am fostu la adunarea obstésca a femeiloru din Aradu, dar a fostu preutés'a, si ea dupa mintea ei cea femeiesca a scosu cea invetiatura de acolo, că déca Pré Santi'a Sa, n'ar stá

in fruntea reuniunei, n'ar fi nici reuniune. Vorb'a acést'a m'a facutu se cugetu asupr'a materiei si am ajunsu si eu la convingerea acést'a cu atátu mai vertosu, că si parintele pop'a Michain si parintele Terentiu impartasiescu vederea acést'a. (Mi-a mai spus preutés'a că cu privilegiu acelei adunari obstesti nisce preoti cari nu sunt de legea nóstra s'au radicatú pe scaunele seminarului si fluturau cu pelariile catra archiereulu nostru, dar despre ast'a nu-ti scriu nemica numai atát'a, că preoti d'ai nostrii n'ar fi indraznitú a face acést'a in seminariile altor'a.)

Si acum me grabescu la ispovedania, in curendu asiu dori se-ti scriu despre lucruri mai bune.

D i v e r s e.

* *Nu este bunu comitetulu.* Primimu din o comuna o lunga corespondentia. in carea dlu corespondentu se plange inconstra comitetulu nou alesu in anulu acest'a, anume dice corespondentulu in cestiune, ca noulu comitetu este compusu in partea cea mai mare diu ómeni teneri, si din ómeni, cari in anulu trecutú cu ocaziunea, cand s'a pertractatu in sinodu preliminarulu cultulu s'au luptatu, ca se scaritíeze salariulu invetiatorescu.

Desi corespondenti'a din cestiune nu este numai de unu interesu localu, dupa ce pentru biserica nu este lucru indiferentú, daca in vreo comuna este comitetulu bunu, seau nu este bunu, totusi regretámu, ca nu am potutu publicá acea corespondentia, asia precum ni-sa transmisu pentru tonulu ei polemicu si acutu personalu. De aceea pentru liniscirea dlui corespondentu dicemu, ca daca comitetulu nu este bunu, si nu va lucrá bine, atunci cei buni din comuna se céra o controla cât mai rigorósa a sinodulu parochialu asupra lucrárilor comitetulu, si lucrurile potú se se indrepteze, si daca nici acést'a nu ar ajutá, atunci se se céra intrevenirea superioritáti bisericesci, si noi sperámu, ca lucrurile se vor poté indreptá.

* *M. S. Regele Romaniei* reintorcendu dela Berlinu, unde a asistatu la actulu funebru de inmormentare alu imperatorulu Germaniei Vilhelm — a sositu Mercuri'a trecuta la Vien'a, unde la gara a fost intemplanatu de Maiestatea S'a, augustulu nostru suveranu, care purtá cá singura decoratia marea cruce „Stéu'a Romaniei.“ Dela gara Maiestátile Loru au plecatu impreuna in castelulu imparatescu.

* *„Reuniunea femeiloru romane din Sibiiu“* a ténutu acolo in 11. Martie nou adunarea sa generala. Din reportulu cetitu estragemu urmatórele: scól'a Reuniunei e cercetata de 29 eleve (17 din Sibiu, 2 din Ungari'a, 1 din Bucovin'a, 2 din Bucuresci, 7 din diferite parti ale Transilvaniei); rezultatul examenelor semestrale e fórté multiamitoriu.

Starea averei reuniunei in 31. Decemvre 1887 a fost: Fondulu inalienabilu 3126 fl. 24 cr., ér alu fondulu disponibilu 4901 fl. 39 cr.

Membrii noi s'au inserisu 13. Numerulu membriloru preste tot e 231. Dintre cari: onorari 6, fundatori 2, pe viétia 25, ordinari 97 si ajutatori 101.

† *Inmormentarea Imperatorulu Vilhelm.* In 15. Martie la 12 óre din di s'au depusú spre odichna eterna remasitiile pamentesci ale fericitulu Imperatu alu Germaniei Vilhelm cu o solemnitate, ce dóra nu s'a mai vediutu in Europ'a.

* *Lumin'a electrica in mare.* „Cosmos“ comunica, că nise experientie facute la New-York au permis să se constate că o lampa electrica incandescenta cu o putere de o suta luminari, scunfundata in mare, ilumina ap'a si face ca obiectele scunfundate in mare sa fie vizibile pana la o distantia de 45 metri. Se contéza foarte multu pe acestu mijlocu pentru a distruge, in timpu de resbelu, cablurile conductóre ale torpelilor fixe ale inamicului. „Lumin.“

CONCURSE.

In urm'a ordinatiunei Venerabilului Consistoriu gr. or. oradanu dtto 29. Ianuariu a. c. Nr. 22. A) pentru deplinirea postului alu doilea preotiescu sistemisatu in comun'a **S. Miclasiulu romanu**, protopresv. Tincei, se escrie concursu pe langa jumetate din intregulu beneficiu parochialu ce consta din pamentu, biru, stóle si alte accidentii pretiuite la olalta in 800 fl. v. a.

Competentii vor avé a dovedi cualificatiune pentru parochiile de clas'a I., éra recursurile adresate comitetului parochialu, vor fi de a se tramite subscrisului protopresviteru in Kőrös-Jenő per M.-Telegd, in terminu de **30 zile dela prim'a publicare.**

Ineu, 6/18. Martie 1888.

Pentru Comitétulu parochialu.

Iosif Vess'a, m. p.
protopresv. Tincei.

Pentru deplinirea veduvitei parochii de class'a a trei'a din **Veresmörtü**, in protopresviteratulu Lipovei, se escrie concursu cu terminu de 30 zile dela I-a publicare.

Emolumintele sunt: un'a sesiune parochiala parte pamentu aratoriu, parte fénatiu; unu platiu parochialu intravilanu de 1600⁰; birulu si stolele usuate dela 60 de numere.

Dela recurrenti se cere cá recursule instruate conform statutului organicu si regulamentului pentru parochii se-le adreseze pana la terminulu susu indicatu-subscrisului protopresviteru.

Recurentii sunt poffiti a se presentá in vre-o Dumineca séu serbatóre in sant'a biserica din Veresmörtu, spre a-si aratá desteritatea in cantu si rituale.

Veresmörtu in 22. Februaru 1888.

Comitétulu parochialu.

In contielegere cu mine: **VOICU HAMSEA, m. p.** protop.

In urmarea ordinatiunei Consistoriale dtto 11/23. Februarie 1888. Nrii 233—566 devenindu statiunea invetiatorésca gr. or. inferióra din **Igrisiu, (Egres)** Comitátulu Torontalu, Protopresviteratulu B.-Comlosiu in vacantia, pentru deplinirea acestui postu se escrie „Concursu“ pe langa urmatórele emoluminte:

1) In bani gat'a 200 fl. v. a. 2) 40 chible gréu 3) Cortelu liberu cu 2 incaperi acomodate si gradin'a dela acelu cortelu.

Dela recurrenti se recere a vré cualificatiunea receruta Conform statutului organicu si Testimoniu de limb'a magiara, se scie definitivu pe langa limb'a materna si limbele magiara si germana; se aiba cunoscintia in instruarea si conducerea corului vocalu.

Aspirantii la acestu postu, au a-si tramite recursule loru adresate Comitét. par. gr. or. ort. din Igrisiu (Egres) ctului Torontálu Multu On. Dnu Teodoru Popoviciu, Inspectoru scolaru in Sietinu cotul Ceanad pana la **27. Martie (8. Aprilie)** a. c. ér pana atunci a-se presentá in st. Biserica spre a-si aretá desteritatea in cantare si tipicu.

Datu din siedinti'a com. par. tienuta in 27. Februarie (10. Martie) 1888.

Filipu Mind'a, m. p.
pres. comit.

Cu invoirea mea: **TEODORU POPOVICIU, m. p.** insp. scl.

Conformu ordinatiunei Venerabilului Consistoriu gr. or. oradanu dtto 19/31. Octomvre 1887. Nr. 858. B. pentru deplinirea postului de alu doilea de preotu in parochi'a **Tulc'a** protopresviteratulu Tincei, se escrie concursu cu terminu de alegere pe **28. Martie st. v. a. c.**

Emolumintele sunt: 1) folosulu pamentului parochialu de 12 jugere 600⁰ care si in trecut au fost in folosulu parochiului alu doilea, 2) jumetate din competentia de biru preotiescu ce sunt datori credintiosii din Tulc'a a solvi anualminte. 3) jumetate din venitele stolare computate dupa servitiile septemanale, respective fie-care preotu va avé a pretinde stol'a pentru functiunile inplinite de densulu. 4) Cortelu liberu cu gradina, de asta data inchiriatu din partea comunei bisericesci.

Se obsérva, cá oficiulu parochialu va fi condusu de preotulu celu mai betranu in oficiu conform §§-loru 24-25. din regulamentu pentru parochi.

Competentii vor avé a dovedi celu putienu cualificatiune de a II clasa, éra recursurile adresate comitetului parochialu vor fi de a-se tramite subscrisului protopresviteru pana la diu'a alegerei in Kőrös-Jenő per M. Telegd. Tulc'a, 17. Februaru st. v. 1888.

Pentru comitetulu parochialu:

Iosifu Vess'a, m. p.
protopresv. Tincei.

Alegerea de invetiatoriu la scól'a I-a din comun'a **Socodoru**, terminata pe 2. Februaru a. c. din caus'a unoru pedeci intravenite, neputandu-se effeptuí; — pentru alegerea de invetiatoriu la numit'a scóla, se deschide concursu de nou, cu terminu de alegere pe Duminec'a din **13. Martie st. v. a. c.**

Emolumintele sunt:

- 1) In bani gat'a 300 fl.
- 2) Pentru familiatie 10 fl.
- 3) Pentru Scripturistica 5 fl.
- 4) Diurne pentru conferintie si reuniuni conform trebuintieloru.
- 5) Dela inmortentari mari unde va fi poffitu câte 1 fl.
- 6) Dela inmortentari mici câte 50 cr.
- 7) 10 orgii de lemne din care se va incaldí si scól'a.
- 8) Cortelu liberu, cu 3 chilii, camara, grajdu, si gradina de legumi.
- 9) Dela recurrenti se poffesce se aiba: celu putienu

4. clase civile ori reale, — esamenu de cualificatiune bunu din studiile preparandiale si limb'a magiara — si prin documinte vrednice de crediementu, dela comunele unde au servitu pana acuma, vor dovedi: ca au avutu purtare morala buna, si au fostu sirgutoriu pe terenulu invetiatorescu.

Recursele pana in 10. Martie. a. c. au ali substerne la Reverendisimulu Dnu inspectoru cercualu de scóle Petru Chirilescu in Kétegyháza (Com. Bichisiului.) éra pana la diu'a alegerii, au de ase presentá la Biserica din locu spre a-si aretá desteritatea in cele rituale.

Socodoru, la 1. Februaru 1888.

Pentru comitetulu parochialu:

Simeonu Paguba, m. p.
presiedintele comitetului.

In contielegere cu mine: **PETRU CHIRILESCU, m. p.** inspectoru scolaru.